

Nagytétény–CAMPONA 1997

(Bp., XXII. ker.)

1997 június 15-én kezdetét vette Budapest XXII. kerületében, Nagytétényben a 10 hetes időszakra tervezett ásatás, amely az idén lépett 2. évadjába. A kutatásokkal a régi feltárások hitelesítése mellett a közeljövőben kialakítandó Régészeti Park tervezéséhez szükséges adatokat kívántuk megszerezni. Az idén két munkahelyen történt hitelesítés ill. új régészeti feltárás. (43. kép)

1, Az előző évben kitisztított, 1949–1952 között feltárt, de akkor csak részben dokumentált, a két főút a *via praetoria* és a *via principalis* sarkában levő bonyolult alaprajzú épületek feltárási helyén,

2, valamint az ásatási terület bejárata közelében levő keleti kapunál, ahol a kutatásokat megelőzően a helyi Önkormányzat segítségével egy épületet kellett elbontani és több vagonnyi szemetet elszállítani.

Az 1. számú munkahelyen a régi ásatási szelvények széleit határoztuk meg, ill. egészítettük ki az új egységes blokkrendszer követelményeinek megfelelően. Ezek szerint részben romterületünk keleti, ahol a „P” blokkort ill. részben a déli, oldalán ahol a „17”-es blokkor hú-

Nagytétény–CAMPONA 1997

(Bp., District XXII)

On June 15, 1997, excavations resumed in Nagytétény, in District XXII of Budapest. This was the second field season of this project, planned for ten weeks in 1997. These investigations were aimed at verifying the findings of previous excavations, as well as the procurement of additional data for the purposes of establishing an Archaeological Park. Verifying work and new excavations were carried out at two locations during the year under discussion here: (Figure 43)

Location 1: the area of buildings with complex ground plans located in the corner of the intersection between the two main roads, *via praetoria* and *via principalis*. This spot had been excavated between 1949 and 1952, and was reopened and cleaned last year. Its full documentation, however, could not be accomplished in 1996.

Location 2: the surroundings of the former eastern gate near the present day entrance of the excavation area. First, however, a modern building had to be demolished here with the help of the local district government, and several wagon

zódik, folytak feltárások. Ezekben az újonnan kialakított szelvényekben egyrészt meghatározhattuk a régi feltárási árkok széleit ill. a friss szelvényfalak elemzésével a terület rétegződésére kaptunk fontos adatokat.

Az értékelhető régészeti rétegek a „P-16-17”-es blokkokban már a mai felszín közelében megjelentek, -25-30 cm mélységtől, míg a terület déli oldalán, az „M-N-O-17”-es blokkrészeknél csak -55-60 cm-től.

Kutatási területünk északi oldalán az „N-15-III-IV”-es szelvények megnyitásával az elmúlt évben azonosított *taberna* északi lezárását igyekeztünk megtalálni. Ehhez fel kellett tárnunk a Száraz-Rudnyánszki kastély kertjéhez tartozó gyümölcsös zárófal maradványainak ide eső szakaszát. Ezek során megállapíthattuk, hogy a kerítőfal 160-170 cm szélességű volt, ún. kéregfal, ami a helyszínen talált római kváderkövek felhasználásával, száraz falazásos módszerrel épült a letaposott köves, *tegula* és újkori kerámia töredékes felszínre, egy előkerült érem alapján, a 18-19 sz. fordulóján. (37.kép)

Az „N-15-III”-as szelvényben elbontva az újkori kerítőfalat az előre meghatározott helyen megtaláltuk a *taberna* és a rá épülő későrómai épület északnyugati sarkát és északi

loads of rubble had to be carried away.

At location 1, the edges of the old excavation squares were first identified and adjusted to the requirements of the newly introduced grid system. In accordance with this work, excavations were carried out, in part, along the eastern edge of the investigated area where row P was located as well as along the southern edge where row 17 had been laid out. In these newly selected squares, the edges of previous excavation trenches could be identified. In addition, the analysis of newly opened profiles provided important information concerning the deposition processes forming the area's stratigraphy.

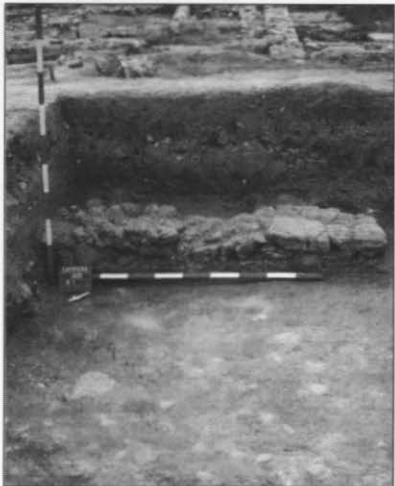
In squares P-16-17, strata of archaeological significance could already be detected at a depth of - 25-30 cm, while in squares M-N-O-17 along the area's southern edge, such layers were first discovered between depths of -55-60 cm.

Squares N-15-III-IV opened in the northern section of the investigated area were aimed at finding the northern border of the *taberna* that had been identified last year. In order to carry out this work, the adjacent section of the ruined wall which had belonged to the orchard of the Száraz-Rudnyánszki Castle, also had to be excavated. During the course of this

37. kép

lezáródását. Erre az épületre a későrómai időben egy kissé eltérő

38. kép

work, it could be established that this surrounding wall had been 160-170 cm thick. This so-called crust-wall was built using Roman Period dressed stone found on the spot, using the dry-wall technique (i. e. without mortar). It was erected on top of a ground surface which had been littered with trampled stone, as well as pieces of *tegula* and Modern Age pot sherds. On the basis of a coin found here, this wall construction work was carried out at the turn of the 18-19th centuries (Figure 37).

Following the removal of the surrounding Modern Age wall in square N-15-III, the northern edges of the *taberna* and the northwestern corner of the Late Roman building erected above it were indeed found. Yet another building was constructed over the aforementioned structure during Late Roman times, with an orientation only slightly different from that of the previous building. It utilized the still preserved walls of the former *taberna*, and naturally, stone material quarried in the immediate surroundings as well. (Figure 38)

At the interface between squares N-O-16-17, an intact area measuring almost 2 m² was found below the backdirt of the old excavations during the cleaning of an alley behind the eastern wall of the *taberna*. The analysis of this intact surface provid-

tájolással újabb épületet emeltek, amihez felhasználták a korábbi taberna épület még álló falait, és természetesen az itt helyben talált kő építőanyagot is. (38. kép)

A taberna keleti zárófala mögötti síkátorban, az „N-O-16-17”-es szelvények találkozási vonalában takarítás során a régi feltárási meddőhányó alatt közel 2 négyzetméternyi érintetlen felületet találtunk. Ennek a felületnek az elemzése adta meg a kulcsot az elmúlt évben azonosított, a taberna épületére később épített épület korának tisztázásához. Az előkerült falak, hasonlóan, mint az alatta levő taberna épületének falai, letapasztott falkoronájúak voltak, amelyek ún. „*Fachwerk*”, favázás szerkezetű épületekre engednek következtetni. Ezen az alapfa-

39. kép

ed the key to clarifying the chronological position of the building erected subsequently over the ruins of the taberna. The wall remains brought to light here were topped by mortar, similarly to the walls of the taberna. This is indicative of *Fachwerk* (half-timbered) type buildings with wooden frames. In addition, footprints of a dog and a human were also recognized on this foundation wall (Figure 39).

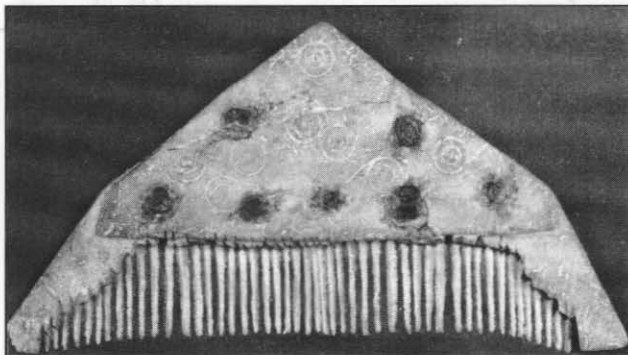
In square O-17 a small clay floor surface (barely measuring 1 m²), adjoining the foundation wall, also came to light. The excavations of this floor yielded fragments of 4-5th century green glazed vessels. Below this floor, the destruction layer of the taberna could also be identified. It contained numerous sherds from red painted ceramics dated to the AD 3rd century, a coin, and tegula fragments stamped *EXER.PANN* and *LEG.II.AD*.

During the course of excavating square N-17-III in the southern section of the investigated area, a plastered entrance opening was discovered in the plastered surface of the foundation wall of the Late Roman building. The fragments of a 4-5th century, triangular bone comb were found behind the plastered doorstep (Figure 40).

In addition to 14 AD 3rd and 4th century coins, 2nd-3rd century terra

lon találtuk meg az emberi és kutya lábnyomatokat is.(39.kép)

Az „O-17”-es szelvényben ehhez az alapfalhoz csatlakozó, egy alig 1 négyzetméter kiterjedésű agyag padlót találtunk. Ennek a padlónak a feltárásából 4-5. századi zöldmázos edények töredékei kerültek elő. A padló alatt pedig megtaláltuk a taberna pusztulási rétegét számos vörös festésű 3. századi kerámia, érem, valamint EXER.PANN és LEG.II.AD bélyegű tegula töredékeivel.

40. kép

Az „N-17-III”-as szelvény feltárásakor, területünk déli oldalán a későrómai épület tapasztott felületű alapfalában kivakolt bejárati nyílást tártunk fel. A vakolt küszöb mögött, egy 4-5. századi háromszög alakú csont fésű töredékeit találtuk meg.(40.kép)

sigillata, *tegula* and *imbrex* fragments as well as sherds from Late Roman pottery with both glazed and smoothed surfaces were found in this excavation area.

At location 2, the position of the southern gatetower of the fort's eastern main gate was verified. In addition, the unexcavated northern gatetower was also sought in square V-W-13. Following the removal of the ruined modern building and rubble from area U-V-13, a well-preserved, vaulted Modern Age cellar was found. It was

built into the northern passageway of the double entrance of the subdivided gate in 1828, using soft dressed limestone. The southern wall of the northern gatetower, the floor surfaces

of the passageway and the central pillar that divided the gate were also destroyed during the construction of this cellar.

The extent of the northern gatetower, as well as the quality of its surviving walls were appraised by opening three test trenches in the remain-

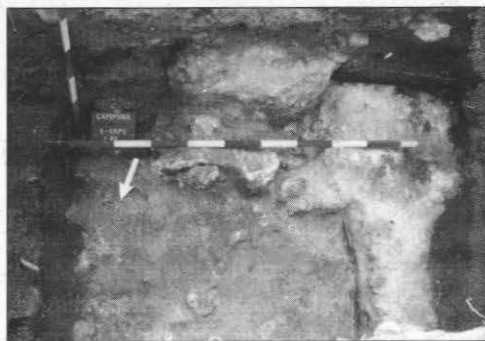
Erről az ásatási területről 14 db 3. és 4. századi érem mellett néhány 2–3. századi *terra sigillata*, *tegula* és *imbrex*, valamint későrómai mázas és besímített felületű szürke edény-töredéket hoztunk napvilágra.

A 2. számú munkahelyen az erőd keleti főkapujának déli tornyának hitelesítése mellett igyekeztünk fényt deríteni az eddig még feltáratlan északi kaputoronyra is a „V-W-13”-as blokkban. A „U-V-13”-as területen levő romos épület és szeméthe gy eltávolítása után észleltük, hogy a kétosztatú kapu északi átjárójában egy 1828-ban, puha mészkő kváderekből épült, még mindig jó állapotban levő boltíves pince helyezkedik el. A pince földmunkálatai során pusztult el az északi torony déli zárófala, az átjáró járószintjei, és a középső osztó pillér is.

A még megmaradt szabad területen három kutatóárokka l határozhattuk meg az északi torony kiterjedését és fennmaradt falainak minőségét. Hasonlóan a déli toronyhoz, ahol már csak a nyugati és részben a déli fal maradt fenn, a nagyméretű kváderkövek alsó sorával, itt megtaláltuk az öntött habarcsos technikával készült alapfalat és rajta a nagyméretű, az egész fal szélességében elterülő

ing open area. Similarly to the southern gate tower, where only the lowermost row of large, dressed stones from the western and part of the southern wall were preserved, the foundation wall made with the poured plaster technique was discovered here with large dressed stones on its top. These stones occupied the wall's entire breadth. The wall itself also survived to the height of a single row of dressed stones in squares V-W-13-II and I. Both the foundation and upright walls of the fort adjacent to the northern gate tower could be identified. At this point, the foundation wall was 142 cm wide, while the dressed stone above it attained a width of 120 cm (Figure 41).

The width of the northern gatehouse's foundation wall was 95 cm, while the dressed stones from the rest of the wall reached widths of 75-80

41. kép

kváderkövek felmenő falát is egy sor magasságban a „V-W-13-II. és I.”-es szelvényében

Az északi toronyhoz kapcsolódva feltártuk az erődfal alap, és felmenő falát. Az alapfal ezen a ponton 142 cm, míg a felmenő falként jelentkező kváderkő 120 cm szélességű. (41.kép)

Az északi torony alapozási falának szélessége 95 cm, míg a felmenő falat alkotó kváderkő 75–80 cm széles. Ezek alapján pontosíthattuk a *porta principalis sinistra* méreteit:

A toronyok mérete:

északi torony: 5,6 x 5,3 m, (ahol a torony hossza az újkori pince bolygatása miatt szerkesztett méret)

déli torony: 5,4 x 5,3 m.

A kapunyílás mérete: 21,1 x 5,3 m.

A *porta principalis sinistrán*, a keleti kapun kivezető *via principalis* rétegeinek azonosítására a patkó alakú elfalazáson belül, a kapu átjáró teljes szélességében egy észak–déli irányú kutatóárkot nyitottunk a „W-14-I,III”-as szelvényekben. Azonban a feltárás során útrétegek helyett agyagos és épülettörmelékes betöltést találtunk. Ez a tény azt a feltételezést erősítette meg bennünk, hogy a keleti kapu előterében nyitott árok húzódott, amin keresztül a kapu átjárójából hidat emeltek. Az átjáró szintjétől –145–150 cm mélységben, ahol elértük a bolyga-

cm. On the basis of these data, the dimensions of the *porta principalis sinistra* can be more accurately identified as follows:

Measurements of gatetower:

northern gatehouse: 5.6 x 5.3 m (the length can only be estimated due to disturbances caused by the Modern Age cellar.

southern gatetower: 5.4 x 5.3 m

Measurements of the gate: 21.1 x 5.3 m

A north-south test trench was opened in squares W-14-I, III in the full width of the gate, in order to identify the stratigraphies of the *porta principalis sinistra*, the eastern gate, and the *via principalis* leading from it within the horseshoe-shaped defense wall of the fort's entrance. Instead of road layers, however, excavations brought to light a clayey fill with construction rubble. This find supported our hypothesis that there was an open moat in front of the eastern gate, spanned by a bridge that originated from the gate's passage way. At a depth of -145-150 cm below the level of the passage way, the yellow, undisturbed subsoil was encountered. At the bottom of the moat, round pits with diameters of approximately 50 cm indicated the position of the bridge's support posts in the yellowish subsoil (Figure 42).

Eight horse harness pendants made

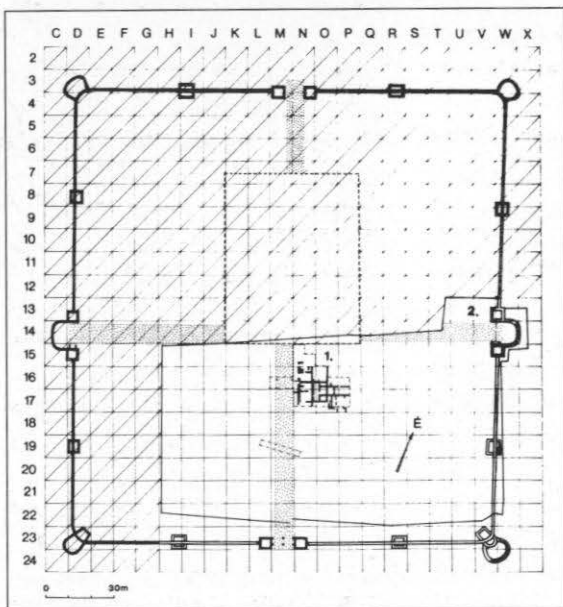

42. kép

from iron were found in the thin silt deposited on top of the yellow loess at the bottom of the moat. During the course of excavating these test trenches it became clear that the eastern side of the gatetowers bordering the moat had collapsed. On the basis of the associated ceramic finds it was concluded that the high quality construction material of the wall must have been quarried and carted away during the 16th century.

Following the routine of previous years, this excavation was again in the form of an International Students' Camp. With regard to the

great interest both in Hungary and abroad, the plan of the would-be educational center of the Archaeological Park was tested this year by starting an archaeological training course. This course was repeated in five, two week terms during the ten weeks of the excavation season. Comprehensive lectures on the history of Pannonia were delivered in English and German by outstanding

43. kép

tatlan sárga löszös altalajt, meg is találtuk az 50 cm átmérőjű hídszerkezet tartó oszlopainak a beásási gödreit az árok alján.(42 kép) Az árok alján a sárga löszre rakódott vékony rétegű beiszapolódásban 8 db vasból készült löszerszám függőt találtunk. A kutatóárkok feltárása során igazolódott az a feltevés, hogy a kapu tornyainak keleti, az árok felőli oldala kidőlt, leomlott és a kísérő kerámia leletek alapján a 16. század folyamán termelhették ki a jó minőségű építőanyagot.

Az előző év gyakorlatához híven az idén is Nemzetközi Diáktábor keretében zajlott az ásatás. A nagy külföldi és belföldi érdeklődés és igény miatt, előre hozva a Régészeti Park oktatási központjának tervét már az idén kísérletképpen beindítottuk a régészeti továbbképző kurzust.

Az ásatási évad befejezéseként, kapcsolódva a nagytétényi szüreti mulatságokhoz és lezárva az aquincumi Floralia, a tavasz és virág ünnepét egy hagyományt teremtő Campona Ókori Nap rendezvénysorozat keretében bemutattuk a nagyszámú közönségnek az ásatások eredményeit, valamint a kialakítandó Régészeti Park előzeteseként ősi kézműves mesterségek bemutatójára és kirakodó vásárára, római és középkori harci játékok megte-

scholars in our field. Theoretical training was usually complemented with hands-on field experience and the identification of find materials. During the 10 weeks long term in 1997, approximately 80 students took part in this training course, and almost 60 of them met the requirements set at the end of the course. They received a diploma that certifies their merits in this discipline.

Based on positive experience acquired in the previous year, throughout the entire time span of the excavation, guided tours were given in the excavation area to both large and small groups of interested outsiders.

At the end of the excavation season, in connection with grape harvest festivities in Nagytétény and ending the summer period that had started with the Floralia celebrations in Aquincum, we initiated the organization of a Campona Day of Antiquity. This series of events was designed to present our excavation results to the public at large. As a forerunner of the planned Archaeological Park, a presentation of ancient crafts and a related crafts fair were also held. Roman and Medieval martial arts displays took place as well. Finally, our guests were invited to taste antique-style food and wine.

kintésére, ókori étel- és borkóstolóra invitáltuk kedves vendégeinket.

A camponai régészeti kutatás Dr. Göncz Árpád a Magyar Köztársaság elnökének védnöksége mellett a Nagytétény-Budafok, Budapest XXII. kerületi önkormányzata a Művelődési és Közoktatási Minisztérium és a Közmunkatanács Hivatala, a Csehországi és Szlovákiai Magyar kultúráért Alapítvány, a Budapesti Történeti Múzeum, a Magyar Nemzeti Múzeum a Sekrestyés Étterem, támogatásával valósulhatott meg akik jelentős anyagi és erkölcsi támogatással járultak hozzá ahhoz, hogy valóra váljon közös tervünk a Campona-Régészeti Parkkal kapcsolatosan.

Az ásatáson részt vettek. Korbuly Ildikó asszisztens, Beszédes József, Koós István, Mráv Zsolt régészek, Vasáros Zsolt, Kérey Csilla, Kosztolánszki Ágnes építészek, Hajdu Ádám, Nagy Levente, Pásztókai Szeőke Judit régészhallgatók, Kalász Nándor, Fuchs György egyetemi hallgatók, Bogdándi Kornélia, Kardos László, Kocsis Annamária, Kovács Erika, Loki Dániel, ásatási technikusok Telcs Gábor videós.

Archaeological research at Campona was carried out under the patronage of Dr. Árpád Göncz, President of the Hungarian Republic. The work was supported by the Local Government of District XXII in Budapest, the Ministry of Culture and Public Education, the Office of Public Employment, the Foundation for Hungarian Culture in Bohemia and Slovakia, the Budapest History Museum, the Hungarian National Museum and the Sekrestyés Restaurant. They all provided substantial moral and financial resources to help realize our common goal: the opening of the Campona Archaeological Park.

Participants in the excavations were as follows: Ildikó Korbuly - assistant, József Beszédes, István Koós and Zsolt Mráv - archaeologists, Zsolt Vasáros, Csilla Kérey and Ágnes Kosztolánszki - architects, Ádám Hajdú, Levente Nagy and Judit Pásztókai Szőke - archaeology students, Nándor Kalász and György Fuchs - university students, Kornélia P. Bogdándi draftsperson, László Kardos, Annamária Kocsis, Erika Kovács and Dániel Lóki - field technicians and Gábor Telcs - a video documentation expert.

Kocsis László

László Kocsis